

Nr 1**Näringsutskottets betänkande i anledning av motion om en parlamentarisk utredning angående näringspolitiken.****Ärendet**

I motionen 1971: 511 av herr Hedlund m. fl. (c) hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla om skyndsamt tillsättande av en parlamentarisk arbetsgrupp för utarbetande av ett preciserat handlingsprogram för en aktiv näringspolitik i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motionen

Marknadshushållning anges av motionärerna vara det ekonomiska system som bäst tillgodoser de enskilda människornas önskemål om initiativ och ansvar och därigenom skapar drivkraft till framåtskridande. Strävan till jämlikhet bör emellertid, anser de, betonas lika starkt som kravet på effektivitet i näringslivet. Samhällets näringspolitiska resurser måste därför sättas in i en förutsättningsskapande politik, som innefattar ingrepp mot sådana utslag av marknadshushållningen som av sociala eller andra skäl inte kan accepteras. En marknadshushållning av önskad typ uppnås bäst inom en ekonomi som i huvudsak baseras på privat och kooperativt näringsliv, hävdar motionärerna. Strävan att utveckla den statliga företagsamheten till ett instrument i den allmänna näringspolitiken har, anser de, medfört vissa påfrestningar för det övriga näringslivet och påskyndar koncentrationsprocessen, företagsnedläggningarna och friställningen av arbetskraft.

En aktiv näringspolitik måste, anføres vidare, innefatta åtgärder på snart sagt alla områden av det politiska fältet. Programmen för samhällets åtgärder på olika delområden bör vägas samman, så att ett samlat näringspolitiskt program erhålles. Vissa grunder för en näringspolitik av önskat slag anges av motionärerna i form av aderton korta punkter, som i tur och ordning behandlar kommunikationer och service, näringspolitiska institutioner, kreditförsörjning, skatter, konkurrenspolitik, samhällets insyn i näringslivet, konsumentpolitik, frivilligt sparande, ekonomisk planering, utbildningspolitik, forskning och utvecklingsarbete, arbetsmarknadspolitik, miljöpolitik, lokaliserings- och regionalpolitik, de mindre företagens situation, samarbete mellan samhället och näringslivet, statliga företag samt företagsdemokrati.

Uppgifter i anslutning till motionen

Näringspolitiska rådet

Näringspolitiska rådet är ett konsultativt organ för samråd mellan näringsliv och samhälle i syfte att åstadkomma en samlad överblick över utvecklingen inom centrala delar av den svenska ekonomin. Rådet skall ta till vara och kanalisera kunskaper och erfarenheter från utredningsverksamhet som pågår på skilda håll samt ta initiativ till utredningar rörande olika branschens enskilda och gemensamma problem.

Ordförande i rådet är chefen för industridepartementet. Bland rådets tretton ledamöter finns företrädare för bl. a. arbetsmarknadsstyrelsen, styrelsen för teknisk utveckling, arbetsmarknads- och näringslivsorganisationerna samt den ekonomiska forskningen. Rådet biträds av ett antal experter och har ett kansli förlagt till industridepartementet.

Under år 1970 sammanträdde rådet sex gånger. Överläggningar ägde därvid rum om den svenska industrins utvecklingstendenser 1970—1975, om fusioner och utländska företag, om industriell miljö i Norrland samt om strukturproblem inom olika industrigrenar.

Vissa utredningar

Inom de ämnesområden som berörs i motionen är för närvarande ett flertal statliga utredningar verksamma. Bland dessa kan nämnas 1968 års kapitalmarknadsutredning, sakkunniga med uppdrag att göra en översyn över företagsbeskattningen, koncentrationsutredningen, konsumentutredningen, 1968 års utbildningsutredning, 1968 års lokaliseringsutredning och delegationen för de mindre och medelstora företagen. Samarbetsutredningen lade förra året i betänkandet Företag och samhälle (SOU 1970: 41) fram förslag som skulle möjliggöra vidgad insyn i vissa aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser.

Tidigare behandling av liknande motioner

Motioner med yrkande av samma innebörd som det nu föreliggande har tidigare, likaledes från centerpartihåll, väckts vid 1969 och 1970 års riksdagar. (BaU 1969: 9, 1970: 10). Vid det första tillfället begärdes dessutom att riksdagen skulle i princip godkänna de grunder för en aktiv näringspolitik som motionärerna angivit. Bankoutskottet fann att det av formella skäl var uteslutet för riksdagen att göra ett uttalande av denna art. Motionärernas förslag om tillsättande av en parlamentarisk arbetsgrupp betecknade utskottet båda gångerna som orealistiskt. Utskottet erinrade om pågående utredningsverksamhet på näringspolitikens område, om vissa aktuella reformer och om näringspolitiska rådets verksamhet. 1970 betonades också att industridepartementet har som en central

uppgift att bedriva en långsiktig näringspolitisk planering. Förutom att det av praktiska skäl skulle vara ogörligt att överlåta på en enda arbetsgrupp att behandla hela det i motionerna angivna ämnesområdet anförde utskottet såväl 1969 som 1970 bl. a. att näringspolitikens fortlöpande utformning måste ske i samverkan mellan regering och riksdag på grundval av specialiserad utredningsverksamhet och att det är en uppgift för regeringen och de skilda politiska partierna att formulera mera övergripande näringspolitiska program. De olika punkterna i motionärernas programunderlag gav, framhöll bankoutskottet 1970, endast undantagsvis uttryck för någorlunda konkreta reformförslag.

Bankoutskottet avstyrkte såväl 1969 som 1970 motionerna, som också avslogs av riksdagen. Till utskottets utlåtande fogades båda gångerna en reservation av de ledamöter som representerade centerpartiet; dessa förordade att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära en utredning med det i motionerna angivna syftet.

Utskottet

I motionen föreslås att genom Kungl. Maj:ts försorg skall tillsättas "en parlamentarisk arbetsgrupp" med uppgift att utarbeta "ett preciserat handlingsprogram för en aktiv näringspolitik". I aderton punkter anger motionärerna vissa "grunder" för ett sådant handlingsprogram. Ett inledande avsnitt utmynnar i krav på samordning mellan samhällets åtgärder på skilda områden.

De aderton punkterna berör så skiftande ämnen som kommunikationer, skatter, konsumentpolitik, utbildningspolitik, miljöpolitik och företagsdemokrati. Under varje punkt anförts i några få satser hur motionärerna anser att samhällets åtgärder på området bör vara inriktade. De mindre företagens intressen betonas särskilt.

Utskottet har inte anledning att på grundval av motionen ta upp en diskussion om näringspolitikens innehåll. Den fråga som skall prövas gäller uteslutande formerna för ett näringspolitiskt programarbete.

Såsom närmare belysts i det föregående pågår genom särskilda kommittéers och andra organs försorg ett omfattande utredningsarbete på många av de områden som motionärerna berör. Speciellt kan erinras om delegationen för de mindre och medelstora företagen. För statliga företags del har Statsföretag AB en samordnande funktion. Inom Kungl. Maj:ts kansli har industridepartementet som en central uppgift att bedriva en långsiktig näringspolitisk planering. Näringspolitiska rådet är ett av instrumenten för denna planeringsverksamhet.

Som bankoutskottet närmare utvecklat i yttranden över likartade motioner åren 1969 och 1970 synes motionärernas förslag orealistiskt. Det skisserade arbetsfältet är alltför vidsträckt, och arbetsgruppens verksamhet skulle innebära en dubblering av många andra organs

arbete och kunna fördröja genomförandet av planerade reformer. Den fortlöpande utformningen av näringspolitiken bör ske i samverkan mellan regering och riksdag på grundval av specialiserad utredningsverksamhet rörande klart avgränsade problem. Att formulera övergripande program av den typ som motionärerna åsyftar synes i första hand vara en uppgift för olika partier eller partikonstellationer var för sig.

Aberopande vad här anförts hemställer utskottet att riksdagen avslår motionen 1971: 511.

Stockholm den 16 februari 1971

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Regnéll (m), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Haglund (s), Andersson i Storfors (s), Gustafsson i Byske (c), Rask (s), Ericsson i Åtvidaberg (fp), Blomkvist (s), Wååg (s), Sjönell (c), Svensson i Malmö (vpk) och Hovhammar (m).

Reservation

av herrar Börjesson i Glömminge, Gustafsson i Byske och Sjönell (alla c), vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

”En avsevärd svaghet inom näringspolitiken är, såsom framhålls i motionen, att samhällets åtgärder på olika områden av betydelse för näringslivet inte har varit tillräckligt samordnade. Det är mot denna bakgrund som motionärernas önskemål om en parlamentarisk arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett näringspolitiskt handlingsprogram bör ses.

I likhet med motionärerna anser utskottet det väsentligt att framhålla behovet av en helhetssyn på näringspolitiken. De statliga insatserna på skilda områden — t. ex. skattepolitik, utbildningspolitik, miljöpolitik och regionalpolitik — måste baseras på ett näringspolitiskt handlingsprogram som möjliggör ett enhetligt grepp från samhällets sida. När uppslaget att det skall anförtros åt en parlamentarisk arbetsgrupp att utarbeta ett sådant program har framförts vid tidigare tillfällen, har inväntats att en sådan åtgärd skulle vara realistisk. Arbetsgruppen skulle, har det anförts, komma att dubblera andra organs insatser, och dess arbetsfält skulle bli alltför omfattande. Denna kritik är enligt utskottets uppfattning inte välgrundad. Arbetsgruppens uppgift skall givetvis inte vara att närmare utreda de olika problemkomplex som har betydelse

från näringspolitisk synpunkt. Att ett rikt utredningsmaterial kommer till stånd genom andra organs försorg är fastmer en förutsättning för arbetsgruppens verksamhet. Fakta och förslag från olika utredningar skall av gruppen bedömas utifrån en enhetlig grundsyn. Det program som görs upp bör vara långsiktigt. Sålunda blir det väl förenligt med en samtidigt pågående, fortlöpande reformaktivitet. Det näringspolitiska rådet, vars existens också åberopats som ett argument mot tillsättandet av en arbetsgrupp av angivet slag, fyller uppenbarligen inte den funktion som avses i motionen och saknar dessutom parlamentarisk förankring.

Utskottet tillstyrker sålunda motionärernas förslag och hemställer att riksdagen i anledning av motionen 1971: 511 hos Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppdrag att utarbeta ett näringspolitiskt handlingsprogram i enlighet med vad utskottet ovan anfört.”

